

HØYRING REGLAR TIL VAL AV SOKNERÅD, BISPEDØMERÅD OG KYRKJEMØTET– HØYRINGSSVAR FRÅ BJØRGVIN BISKOP

Dette høyringssvaret følgjer disposisjonen i høyringsnotatet «Forslag til nye regler for valg av menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet, full versjon».

Del 1. Bakgrunn

Bjørgvin biskop stør intensjonen om å forenkla reglane i høve til tidlegare regelverk. Det kan vera eit godt grep å slå saman reglane for val av sokneråd og bispedømmeråd/Kyrkjemøtet til eitt regelverk.

Ønsket om å ligga nærast mogeleg opp til vallova sine reglar om val til kommunestyre, fylkesting og Stortinget må ikkje vera meir styrande enn nødvendig. Dei fleste veljarane har neppe særleg innsikt i vallova, då er det viktigare at kyrkja sine valreglar er gode og logiske i seg sjølv. Det er ingen naudsynt sakleg grunn til at eit utanforståande regelverk blir premissgjevar for kyrkja sine valreglar.

Del 2. Overordna problemstilling

2.1: Direkte val eller kombinasjonsval (direkte + indirekte):

Kyrkjelova krev at minst fire av sju leke medlemmer skal veljast direkte. Det inneber at sokneråda kan stå for valet av dei tre siste medlemmene (indirekte val). Høyringsnotatet legg opp til tre alternativ:

1. Vidareføring av dagens ordning der bispedømmerådet avgjer ordning i sitt bispedøme.
2. Direkte val på alle leke medlemmer i alle bispedøme
3. Kombinasjonsval i alle bispedøme.

Høyringsnotatet listar opp argument for både direkte og indirekte val. I tillegg til desse argumenta, vil Bjørgvin biskop minna om at indirekte val er den vanlege valforma i eit folkerørsledemokrati og i dei aller fleste kyrkjene i verda. Både direkte og indirekte val må kunna reknast som demokratiske.

Mange ulike grupper i kyrkja har argumentert med at ein vil styrke soknet. Det kan ein mellom anna gjere ved å gje sokneråda større innverknad på det kyrkjelege demokrati. Dette vil i praksis bety ei ordning med indirekte val, da soknerådet slik vil få større påverknad på samansetjinga av bispedømmerådet og kyrkjemøtet. Det vil bidra til ein betre samanheng mellom lokalt og nasjonalt rettssubjekt, og vil gjera det meir interessant å sitja i sokneråd.

Valteknisk vil indirekte val favorisera regionar med mange sokn, medan direkte val favoriserer folketette område. Ein indirekte valomgang er viktig for å få representasjon frå Sogn og Fjordane. Dette kan kanskje oppnå ved direkte val dersom ein har ei høg sperregrense (sjå pkt. 2.4). Dette vil gje vekt til rekkefølgja på listene framfor til veljarane sine personpreferansar. Det føreset at kandidatar frå t.d. Sogn og Fjordane blir plasserte høgt på lista, ei forventning som ein kan ha til nominasjonskomiteen si liste, men som andre lister ikkje vil ha krav om å ta omsyn til.

Høyringsnotatet nemner at nokon finn det utfordrande at soknerådsmedlemene får røysta to gonger der det er indirekte val. På den andre sida kan ein hevda at dei i direkte val røystar som enkeltmedlem, men i det indirekte valet røystar i eigenskap av tillitsperson som har fått den ekstra røysta av veljarane. Dette kan difor ikkje utan vidare kallast udemokratisk, og slik er då også ordninga elles i eit folkerørsledemokrati.

Ein kan hevda at det er utfordrande at veljarane ikkje veit kva soknerådsmedlemene står for i alle saker. Her bør det gjerast eit arbeid for at informasjonen til veljarane kan bli betre. Samstundes må ein huske på at eit sterkt krav om at alle soknerådsmedlemer skal stå fram med svar på ei rekkje kyrkjepolitiske spørsmål, ikkje vil vera realistisk. Det kan òg hindre rekruttering til sokneråda. På den andre sida må ein ved eit indirekte val til bispedømeråd og kyrkjemøte forventa at sokneråda har ein opplyst samtale om kandidatane før dei gjer sitt val. Erfaring viser at dette må leggest tungt inn over sokneråda, det bør stå i regelverket at soknerådet skal drøfta valet før dei gjev si røyst.

Alternativet med å berre ha direkte val, løyser ikkje problemet med at veljarane ikkje kjenner kandidatane og sakene godt nok. Ein kan ikkje rekna med at veljarane i det direkte valet er i betre stand til å setja seg inn i kandidatane enn det sokneråda er, snarare tvert om.

På bakgrunn av dette går Bjørgvin biskop inn for alternativ 3)Kombinasjonsval i alle bispedøme

2.2. Fleirtals- og høvetalsval ved val av leke medlemmer til bispedømeråd og kyrkjemøtet.

Bjørgvin bispedøme hadde berre ei liste ved førre val, og valet vart difor gjennomført som eit fleirtalsval. Dette var ei enkel, demokratisk og god løysing, men med høve til å fremja lister, er det store sjansar for at det ved neste val blir meir enn ei liste i Bjørgvin. Det er ikkje ønskjeleg med berre ei liste som er «politisk». For å unngå dette, ønskjer eg at det blir sett saman ein nominasjonskomite som skal fremja ei breitt samansett liste.

Av dei fire alternativa, er det berre alternativ 1 og 2 som sikrar at det blir ein nominasjonskomité og ei fellesliste. Ved alternativ 3 og 4 kan ein risikera at det ikkje blir fellesliste og dermed misser sokneråda det høvet dei til no har hatt til å foreslå kandidatar til valet. **Det vil vera ei dramatisk endring frå all tidlegare sedvane dersom sokneråda misser høvet til å foreslå kandidatar. Dersom det ikkje er indirekte val, misser dei i tillegg høvet til å røyste i kraft av å vera sokneråd.**

Alternativ 1 – dagens ordning: Ei ulempe med denne ordninga er at det vart ein del «dersom – så». Dersom det ikkje vart meir enn ei liste, så vart det supplerande nominasjon. Alle slike dersom-så, gjer kommunikasjonen rundt valreglane unødvendig komplisert.

Alternativ 2 – same frist for nominasjonskomiteens liste og andre lister. Denne ordninga er tidseffektiv, noko som er bra for heile organisasjonen, då dreg ikkje valet ut i tid og alle kan mobilisera med ein gong. Ein blir kvitt ein del dersom-så. Det er ein fordel er at det ikkje blir slik at kandidatar frå nominasjonskomiteen si liste melder overgang til andre lister. Det vart opplevd som noko uryddig ved det førre valet.

Forslaget om å opna for supplerande nominasjon samtidig med listenominasjonen ser ved første augekast ut som noko positivt for veljarane, men det medfører at nominasjonskomiteen

og dei som stiller lister får mykje makt i forhold til veljarane. Eit tenkt scenario er at nominasjonskomite og lister ikkje set opp sitjande medlemmer av bispedømerådet som skulle ønskja å stilla til val att. Dei kan vera spurt om å vera kandidatar, men likevel ikkje koma på lista. Med same frist kan dette ikkje gjerast noko med. Dersom supplerande nominasjon kjem i etterkant, kan veljarar som ønskjer å kunna velja desse kandidatane på nytt, få dei inn på lista gjennom supplerande nominasjon.

Ulempa med å ha både fellesliste frå nominasjonskomité og andre lister er som høyringsnotatet nemner at det blir asymmetrisk forhold mellom listene. Eg meiner den ulempa er til å leva med, veid opp mot fordelane.

Bjørgvin biskop anbefaler alternativ 2): Ordning med nominasjonskomiteens liste og andre lister – men med høve til supplerande nominasjon etter at listene er offentlege.

2.3 Tilskot for finansiering av nomineringsgrupper.

Arbeidet med nominasjonskomite er noko ressurskrevjande. Andre lister vil ikkje ha same krav til representasjon frå alle prosti og arbeidet kan gjerast pr. mail, telefon etc. Dei vil likevel ha bruk for ein del ressursar til både nominasjon og informasjon. Valrådet i bispedømet bør som no ha ansvar for å tilby ein felles plattform for presentasjon av kandidatane, men det kan likevel vera nødvendig med midlar til andre informasjonstiltak. Slike midlar bør då også tilfalla kandidatane som står på nominasjonskomiteen si liste.

Bjørgvin biskop ser gjerne at det blir innført ei ordning med tilskot både til nominasjonsgruppene og til kandidatane på nominasjonskomiteen si liste. Tilskotet skal brukast til nominasjon og informasjon.

2.4 Personvalreglar

Notatet drøftar høvet til å gje tilleggsrøyster, eventuell opning for veljaren til å stryke namn på lista og mogeleg sperregrense på personleg røystetal og nominasjonsgruppene sitt høve til å gje røystetillegg.

Bjørgvin biskop støttar ordninga der veljarane kan gje ei ekstra røyst til inntil tre kandidatar. Det balanserer veljarane si makt mot høvet til at små grupper kan kupa heile valet ved samordna røysting, noko som lett kunne vore konsekvensen om veljarane kunne setja kryss framfor enda fleire kandidatar. Stemmetillegg (førehandskumulering) vil gje for mykje makt til dei som set opp lista.

Bjørgvin biskop går ikkje inn for at ein kan stryke kandidatar ved soknerådval, der det ikkje er ønskjeleg å «kåra den minst populære kandidaten». Derimot bør det vere mogeleg å stryke kandidatar ved val til bispedømerådet.

Høyringsnotatet drøftar innføringa av ei sperregrense på 8 eller 5 prosent røyster på personleg røystetal for å balansere veljarane si makt der ganske små kumuleringsaksjonar kan få ein kandidat inn, mot nominasjonskomiteane si makt. Dette er eit framlegg som bør drøftast meir inngåande med konkrete døme på kor mange røyster som skal til for å påverka valet frå veljarane si side. Det er elles vanskeleg å vita kor stor konsekvensen er av å setja ei

sperregrense på 5, høvesvis 8 prosent. Problemstillinga er også relevant for å styrka sjansen for at nominasjonskomiteen si fordeling av ulike typar kandidatar får gjennomslag dersom det berre blir direkte val. Med indirekte val vil det for Bjørgvin sin del vera slik at dei mange sokneråda i grisgrendte strøk gjev meir makt til desse områda. Dersom det ikkje vert opning for indirekte val lenger, kan ei slik sperregrense gje større sjanse for at ein kandidat frå Sogn og Fjordane som står høgt oppe på lista, blir vald inn, men det føreset at nominasjonskomiteen set slike kandidatar på plass 1 eller 2. Det vil likevel aldri vera sikkert at geografien blir det viktigaste kriteriet for plasseringa på lista. Erfaringa viser at geografi/nærleik er særskild viktig for alle partar i eit slikt val. Det handlar mykje om kva kandidatar ein kjenner og kva som skal til for at ein kandidat har tillit.

Bjørgvin bispedømeråd vil vidareføre ordninga med å gje inntil tre tilleggsrøyster. Det bør opnast opp for å stryke kandidatnamn ved bispedømerådsvalet. Ordninga med sperregrense må utgreiast nærare blant anna må ein sjå på konsekvensane for supplerte kandidatar.

2.5 Valkrinsar og røystekrinsar.

Det var mange veljarar, særleg i Bergen, som ønskte å røysta ved kyrkjevalet, men som vart skuffa då dei oppdaga at dei ikkje kunne røysta kor som helst i kommunen. Det skulle vera nokså enkelt å ta imot røyster for alle sokn i alle vallokala og så formidla desse framandrøystene til ein sentral i løpet av kvelden valdagen der dei igjen vert sendt ut til dei respektive sokna for oppteljing. Ulempa vil vera at ein ikkje kan forventast at oppteljinga er ferdig før tidlegast om kvelden dagen etter valet. I dette tilfellet vil veljarane sine behov få tydeleg prioritet over valadministrasjonen.

I geografisk store kommunar, som det blir fleire av når kommunar no blir slått saman, kan dette bli ei upraktisk ordning, så dette er noko ein med fordel kan greia ut litt nærare.

Elektroniske val ville gjera dette enklare.

Bjørgvin biskop ønskjer at ein skal utgreia nærare korleis det på ein enkel måte kan bli mogeleg å røysta i heile kommunen på valdagen.

Del 3: Innleiing til reglane, røysterett, valførleik, valorgan m.m.

Ingen framlegg til endringar. Dagens ordning vert vidareført.

Del 4. Val av medlemmer til sokneråd og val av leke medlemmer til bispedømeråd og kyrkjemøtet

4.2.1. Registrering av nomineringsgrupper

Det var ved førre val ein del uro rundt namn på listene ved bispedømerådsvalet i eit bispedøme. Det kan difor vera nyttig å registrera namn på nomineringsgrupper som får einerett til å bruka namnet.

I valreglane §6-4 d introduserer ein omgrepa «partiet», og også «partiets lokalavdeling». Det bør her heller stå «nomineringsgruppe».

Bjørgvin biskop ønskjer at dersom nemninga «Felleslisten» blir vedteken som namn på nominasjonskomiteen si liste, må det regelfestast at den kan heite «Felleslista» på nynorsk. I tillegg bør det stå tilsvarande samiske namn.

«Felleslista» er likevel ikkje eit heilt vellukka namn, då det kan skape eit inntrykk av å vere den eigentlege lista, mens andre lister blir meir marginale. Ein bør difor arbeida vidare med eit betre og meir dekkande namn på lista.

4.4 Førehandsrøysting

Førehandsrøystinga tek mykje tid og ressursar på kyrkjekontora. I store kommunar bør det vera rom for at den i hovudsak kan skje på ein eller fleire sentrale stader. Det bør leggjast til rette for at valfunksjonærane på ein enkel måte kan registrera opplysing om veljarane ved å scanna valkortet med ein mobil-app, slik at dei kan bruka tida på veljarkontakt framfor papirarbeid.

Del 5 – Val av andre representantar til bispedømerådet og Kyrkjemøtet

Kyrkjerådet legg opp til at det skal vera vanleg fleirtalsval der den kandidaten som får flest røyster, blir vald. Det kan berre røystast på ein kandidat. Ved slike personval er preferanseval den beste metoden for å velja den kandidaten som har størst votum. Veljarane kan då setja eit tal framfor ein eller fleire kandidatar for å visa sine preferansar.

Bjørgvin biskop ønskjer at det skal brukast preferanseval ved val av geistleg kandidat, og lek kyrkjeleg tilsett kandidat.

Tilleggsmerknad om tid og stad for kyrkjevalet

Høyringsnotatet føreset at kyrkjelova legg føringar for valreglane, noko som blant anna betyr at valet skal skje samstundes med, og i direkte nærleik til kommunevalet (jf. § 4 i kyrkjelova).

Bjørgvin biskop meiner at ei slik ordning av openberre prinsipielle grunnar ikkje kan halde fram etter at det frå 2017 er gjennomført eit tydeleg skilje mellom stat og kyrkje. Eg reknar med å kome attende med ein meir utførleg argumentasjon om dette når utkastet til ny lov for kyrkja skal ut til debatt og høyring seinare.

Bjørgvin biskop meiner at kyrkjevalet av omsyn til skiljet mellom stat og kyrkje ikkje bør leggjast til same dag som offentlege val.